

ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง คำราชาศัพท์น่ารู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง สร้างสรรค์ภาษาพาสุนก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง คำราชาศัพท์น่ารู้
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๖๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ความหมายของคำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์ คือ ถ้อยคำที่กำหนดขึ้นใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้นของบุคคล ไม่เฉพาะแต่พระมหากษัตริย์เพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าลงมาถึงพระสงฆ์ ขุนนางหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และสุภาพชน

ลักษณะของคำราชาศัพท์ เป็นคำเฉพาะที่ใช้สื่อสารเฉพาะบุคคล ซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย เพราะสังคมไทยมีระดับบุคคลที่ต่างกัน

คำราชาศัพท์ เป็นลักษณะการใช้ถ้อยคำที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาของไทยที่ชัดเจน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบและรูปแบบการปกครอง ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีลักษณะพิเศษ เพราะแจกแจงการใช้ถ้อยคำตามระดับชนชั้นของบุคคล เพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมตามกาลเทศะและบุคคล

คำราชาศัพท์จึงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่งของชนชาวไทย เราคนไทยจึงมีความจำเป็นต้องใช้คำราชาศัพท์ได้ทั้งในการพูดและการเขียน ตลอดจนเข้าใจความหมายของคำราชาศัพท์ทั้งในการอ่านและการฟังเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

การแบ่งลำดับชั้นการใช้คำราชาศัพท์

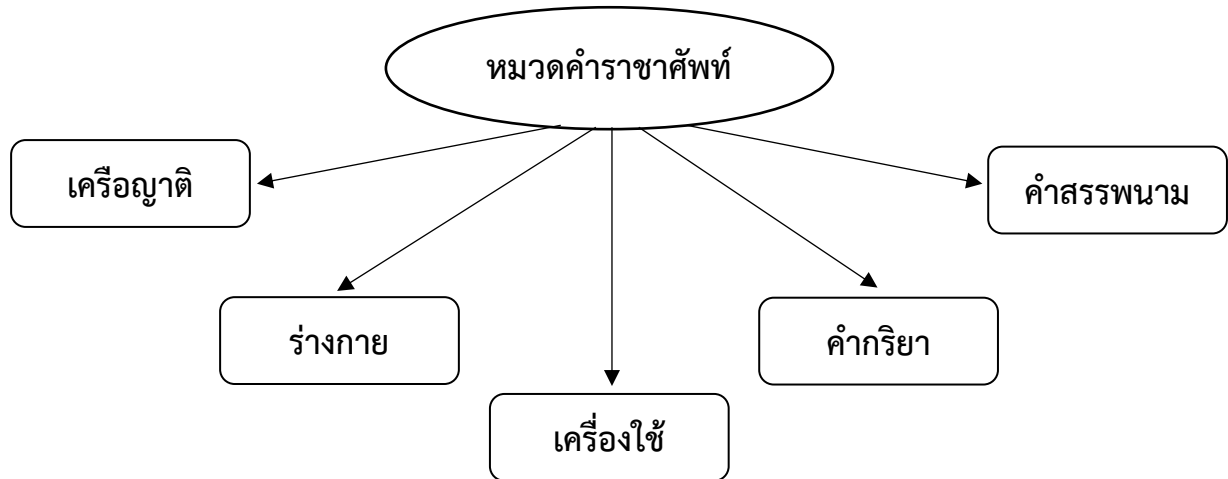
๑. พระมหากษัตริย์
๒. พระบรมวงศานุวงศ์
๓. พระสังฆราชเจ้าและพระสงฆ์
๔. ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
๕. สุภาพชน

ลักษณะการใช้คำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์ ใช้สำหรับสามัญชนพูดกับพระเจ้าแผ่นดิน พระราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ พระเจ้าแผ่นดิน พระราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์จะใช้คำสามัญ ไม่ใช้คำราชาศัพท์ยกย่องพระองค์เอง พระเจ้าแผ่นดินจะใช้ราชาศัพท์กับพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงศักดิ์สูงกว่าทางสืบสายโลหิตหรือทางการนับพระญาติ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา พี่ และพระบรมวงศานุวงศ์ส่วนเจ้านายจะใช้ราชาศัพท์ระหว่างกัน เมื่อผู้พูดมีอิสริยยศต่ำกว่า เช่น เจ้านายมีศักดิ์เป็นลูกกับหลาน ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

การแบ่งคำราชาศัพท์หมวดต่าง ๆ

การแบ่งหมวดหมู่คำราชาศัพท์ ออกเป็นหมวด ๆ นั้น เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและการใช้ ถ้อยคำ เราจึงจัดเรียงคำราชาศัพท์ให้เป็นหมวดหมู่ โดยมีทั้งคำราชาศัพท์หมวดต่าง ๆ เช่น หมวดเครือญาติ หมวดเครื่องใช้ หมวดร่างกาย หมวดกริยา หมวดคำสรรพนาม เป็นต้น

คำราชาศัพท์หมวดเครือญาติ

คำราชาศัพท์	ความหมาย	คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระปัยกา	ปู่ทวด ตาทวด	พระปัยยิกา	ย่าทวด ยายทวด
พระอัยกา พระอัยกี	ปู่ ตา	พระอัยยิกา	ย่า ยาย
พระชนก พระบิดา	พ่อ	พระชนนี พระมารดา	แม่
พระปิตุลา	ลุงหรืออา (ฝ่ายพ่อ)	พระปิตุจฉา	ป้าหรืออา (ฝ่ายพ่อ)
พระมาตุลา	ลุงหรือน้า (ฝ่ายแม่)	พระมาตุจฉา	ป้าหรือน้า (ฝ่ายแม่)
พระเชษฐา	พี่ชาย	พระเชษฐภคินี	พี่สาว
พระอนุชา	น้องชาย	พระกนิษฐา	น้องสาว
พระมเหสี พระชายา	ภรรยา	พระสวามี พระภักส์ดา	สามี
พระโอรส	ลูกชาย	พระธิดา	ลูกชาย
พระขามาดา	ลูกเขย	พระสุณิสา	ลูกสะใภ้
พระนัดดา	หลาน	พระปนัดดา	เหลน

คำราชาศัพท์หมวดร่างกาย

คำราชาศัพท์	ความหมาย	คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระเกศา	ผม	พระกรรณ	หู
พระนลาฏ	หน้าผาก	พระเนตร	ตา
พระโอษฐ์	ปาก	ขอบพระเนตร	ขอบตา
ต่อมพระเนตร	ต่อมน้ำตา	ม่านพระเนตร	ม่านตา
พระขนง	คิ้ว	พระอัสสุชล	น้ำตา
พระทนต์	ฟัน	พระนาสิก	จมูก
พระชีวหา	ลิ้น	พระศอ	คอ
พระเขษะ	น้ำลาย	พระพักตร์	หน้า
พระอุทร	ท้อง	พระเสโท	เหงื่อ
พระองคูลี	นิ้วมือ	พระหนุ	คาง
พระหัตถ์	มือ	พระเศียร	ศีรษะ
ข้อพระหัตถ์	ข้อมือ	พระปราง	แก้ม
พระมังสา	เนื้อ	พระพาหา	ช่วงแขน
พระโลมา	ขน	พระพาหุ	ต้นแขน
พระอูระ	อก	พระกร	แขน
พระนาภี	สะดือ	พระบาท	เท้า
พระโสณิ	สะโพก	ข้อพระบาท	ข้อเท้า
พระรากขวัญ	ไหปลาร้า	พระชานู	เข่า
พระกัจฉะ	รักแร้	พระขงฆ์	แข้ง
พระเพลา	ขาหรือตัก	พระดรรชนี	นิ้วชี้
พระชีพจร	ชีพจร	พระหทัย	ใจ
พระธมณี	เส้นประสาท	พระนขา	เล็บ
พระกำโบล	กระดูกงู	พระอัฐิ	กระดูก
พระวักกะ	ไต	พระทาลูชะ	เขี้ยว
พระอังสะ พระอังสา	ไหล่	พระกฤษฏี	สะเอว
พระผาสุกะ	ซี่โครง	พระปรีศว์	สี่ข้าง

คำราชาศัพท์หมวดเครื่องใช้

คำราชาศัพท์	ความหมาย	คำราชาศัพท์	ความหมาย
ฉลองพระองค์	เสื้อ	พระสนับเพลา	กางเกง
ซับพระองค์	ผ้าเช็ดตัว	ซับพระพักตร์	ผ้าเช็ดหน้า
รัดพระองค์	เข็มขัด	ฉลองพระเนตร	แว่นตา
พระฉาย	กระจก	ฉลองพระบาท	รองเท้า
พระมาลา	หมวก	กระเป่าทรง	กระเป่าถือ
ธารพระกร	ไม้เท้า	พระเขนย	หมอน
พระวิสูตร	ม่านหรือมุ้ง	พระแท่น	เตียง
ลาดพระบาท	พรมทางเดิน	พระราชอาสน์	ที่นั่ง
แก้วน้ำเสวย	แก้วน้ำ	บัวนพระโอษฐ์	กระโถน
ผ้าเช็ดพระหัตถ์	ผ้าเช็ดมือ	พระแสงกรรบิต	มีดโกน
นาฬิกาข้อมพระหัตถ์	นาฬิกาข้อมมือ	พระธำมรงค์	แหวน
พระจุฑาภรณ์	ปิ่นประดับเพชร	พระกฤษณกล	ต่างหู
สร้อยพระคอ	สร้อยคอ	ทองพระกร	กำไลข้อมมือ
พระปั้นเหน่ง	หัวเข็มขัด	กำไลข้อมพระบาท	กำไลข้อมเท้า
พระกลด	ร่มขนาดใหญ่	สร้อยข้อมพระหัตถ์	สร้อยข้อมมือ

คำราชาศัพท์หมวดคำกริยา

คำราชาศัพท์	ความหมาย	คำราชาศัพท์	ความหมาย
เสด็จ	ไป	พระราชดำเนิน	เดิน
ทรงน้ำ	อาบน้ำ	ประจวร	ป่วย
เสวย	รับประทาน	พระราชทาน	ให้
โปรด	ชอบ	กริ้ว	โกรธ
ประทับ	นั่ง	บรรทม	นอน
ตรัส	พูด	ทอดพระเนตร	ดู
ชำระพระหัตถ์	ล้างมือ	ทรงยื่น	ยื่น
ทรงม้า	ขี่ม้า	พระนิพนธ์	แต่งหนังสือ

คำราชาศัพท์หมวดคำสรรพนาม

สถานะในการพูด	คำราชาศัพท์	ใช้กับ
แทนชื่อผู้พูด (บุรุษที่ ๑)	ข้าพระพุทธเจ้า	พระมหากษัตริย์
	เกล้ากระหม่อม (ผู้ชาย)	เจ้านายชั้นรองลงมา
	เกล้ากระหม่อมฉัน (ผู้หญิง)	เจ้านายชั้นรองลงมา
	กระผม ดิฉัน	ผู้ใหญ่, พระสงฆ์
แทนชื่อผู้ที่เราพูดด้วย (บุรุษที่ ๒)	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	พระมหากษัตริย์
	ฝ่าพระบาท	เจ้านายชั้นสูง
	พระคุณเจ้า	พระสงฆ์ผู้ทรงสมณศักดิ์
แทนชื่อผู้ที่เรากล่าวถึง (บุรุษที่ ๓)	พระองค์	พระมหากษัตริย์
	ท่าน	พระสงฆ์